

Raision päihdetilannekyselyn 2023 tulokset ja ehkäisevän päihdetyön edistäminen

Hyvinvointijaosto 13.02.2024 § 7
1609/00.04.00/2023

Valmistelija: hyvinvointikoordinaattori Heidi Suominen,
etunimi.sukunimi(at)raisio.fi

Kuntalain (410/2015) 1 §:n mukaan kunta edistää asukkaidensa hyvinvointia. Kuntalain 37 §:n mukaisesti kunnassa on oltava kuntastrategia, jossa tulee ottaa huomioon kunnan asukkaiden hyvinvoinnin edistäminen. Kunnalla on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy kunnan muihin lakisääteisiin tehtäviin (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021, 6 §, jäljempänä sote-järjestämislaki).

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) 5 ja 6 §:t määrittelevät kunnan vastuut ja tehtävät ehkäisevässä päihdetyössä. Terveystieteiden lain (1326/2010) 28 §:n mukaan päihde- ja riippuvuushoito on suunniteltava ja toteutettava siten, että se muodostaa toimivan kokonaisuuden muun sosiaali- ja terveydenhuollon kanssa sekä hyvinvointialueella ja kunnissa tehtävän ehkäisevän päihdetyön kanssa. Sama velvoite on sosiaalihuoltolain (1301/2014) 24 §:ssä päihde- ja riippuvuustyön osalta.

Ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan lain (523/2015) 5 §:n mukaan kunta huolehtii ehkäisevän päihdetyön tarpeen mukaisesta organisoinnista alueellaan ja nimeää ehkäisevän päihdetyön tehtävistä vastaavan toimielimen. Hyvinvointialue tukee alueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamisessa ja kehittämisessä ja huolehtii ehkäisevän päihdetyön tehtävistä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa. Terveyttä ja hyvinvointia sekä ehkäisevää päihdetyötä koskevia päätöksiä tehdään ja toteutetaan kunnan kaikilla toimialoilla.

Varsinais-Suomen hyvinvointialue Varha ja Raision kaupunki toteuttivat päihdetilannekyselyn 23.10.-19.11.2023. Päihdetilannekyselyllä kartoitettiin havaintoja ja mielipiteitä eri päihteiden käytöstä, päihdehaittojen ehkäisystä ja ehkäisevästä päihdetyöstä. Päihteillä tarkoitetaan tässä yhteydessä niin alkoholia, huumeita, tupakkatuotteita kuten tupakkaa, nuuskaa ja sähkösavukkeita. Lisäksi saman lain perusteella kysyttiin myös mielipiteitä ja näkemyksiä haitallisen rahapelaamisen ehkäisemiseksi. Päihdetilannekysely kohdennettiin niin nuorille kuin aikuisille. Tiedonkeruusta vastasi Varha sekä alueen kunnat ja tietojen käsittelystä Varha. Päihdekyselyn tulokset ovat oheismateriaalina.

Varsinais-Suomen hyvinvointialueella päihdetilannekyselyyn vastasi yhteensä 3299 aikuista ja 4953 nuorta. Raisiolaisista kyselyyn vastasi yhteensä 239 henkilöä, joista nuoria alle 18-vuotiaita vastaajia oli 170. Päihdetilannekysely on toteutettu Raisiossa viimeksi vuonna 2021. Vastaajien määrä oli silloin pienempi eli yhteensä 168 raisiolaista, ja nuorten alle 18-vuotiaiden osuus oli 8 henkilöä. Vuonna 2023 toteutettu kysely tavoitti nuoret vastaajat paremmin kuin aikuisväestön myös alueellisesti. Raision tuloksissa vuonna 2023 yli 60-vuotiaiden eli ikääntyvien vastaajien osuus oli vähentynyt vuoteen 2021 verrattaessa.

Kyselyyn vastanneet raisiolaiset kokevat, että päihteitä käytetään Raisiossa liikaa. Aikuisille suunnattuun kyselyyn vastanneista 46 % kokee

alkoholin, 53 % tupakka- ja nikotiinituotteiden, 39 % muiden päihteiden ja 22 % rahapelien käytön olevan liiallista. Nuoret eivät koe päihteiden käyttöä liialliseksi yhtä usein kuin aikuiset. Päihteidenkäytöllä on kuitenkin vaikutuksia myös sivullisiin, ja esimerkiksi viimeisen vuoden aikana kyselyyn vastanneista raisiolaisista lähes puolet on pelännyt päihtynyttä henkilöä kadulla. Lähes yhtä moni kokee altistuneensa julkisella paikalla tupakansavulle niin, että siitä kokee olevan omalle terveydelle haittaa. Tulokset ovat samansuuntaisia kuin vuonna 2021 toteutetussa päihdetilannekyselyssä.

Raisiolaiset kokevat huolta myös läheisten päihteidenkäytöstä. Yli kolmannes aikuisten kyselyyn vastanneista on ollut viimeisen 12 kuukauden aikana huolissaan läheisensä alkoholinkäytöstä ja lähes kolmannes tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä. Nuorilla vastaajilla huolensa läheisen alkoholinkäytöstä tai tupakka- ja nikotiinituotteiden käytöstä on ilmaissut yli viidennes vastaajista. Vastaajat toivovat päihteiden myyntiin tiukempaa linjausta, ja esimerkiksi alkoholin myyntiin päihtyneelle henkilölle toivotaan Raisiossa tiukempaa suhtautumista.

Kyselyyn vastanneet aikuiset ovat huolissaan nuorten päihteiden käytöstä. Neljä viidestä aikuisille suunnattuun kyselyyn vastanneesta on havainnut Raisiossa tupakointia (86 %) tai sähkösavukkeiden käyttöä (82 %) alaikäisten keskuudessa. Alaikäisistä vastaajista tupakointia on havainnut 73 % vastaajista ja sähkösavukkeiden käyttöä jopa 95 %. Luvut ovat Varsinais-Suomen keskiarvoa korkeampia, mutta yhdensuuntaisia.

Aikuisillekin vielä vieraampana ilmiönä sähkötupakointi eli vapettaminen on yleistynyt entisestään nuorten keskuudessa, ja tämä näkyy Raision tuloksissa. Sähkötupakointi myös kiinnostaa yhä nuorempia, joka on nähtävissä vuoden 2023 kouluterveyskyselyn tuloksissa. Muita päihteitä, kuten alkoholia, nuuskaa ja nikotiinipusseja käytetään edelleen myös raisiolaisnuorten keskuudessa.

Päihdetilannekyselyn tuloksia hyödynnetään yhdessä muiden tutkimustulosten kanssa paikallisen ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä ja näkyväksi tekemisessä. Vain 12 prosenttia aikuisten kyselyyn vastaajista kertoo ehkäisevän päihdetyön olevan itselleen tuttua. Ehkäisevän päihdetyön kannalta moniammatillinen yhteistyö toimiala- ja kuntarajat ylittävästi, tutkitun tiedon hyödyntäminen, hyvät yhteiset käytännöt sekä toimintamallit ovat ydinasioita paikallisen ja eri ikäisille suunnatun ehkäisevän päihdetyön vaikuttavuuden ja näkyvyyden onnistumisessa.

Raisiossa ennaltaehkäisevän päihdetyön tueksi vahvistetaan verkostollista ja moniammatillista ehkäisevän päihdetyön ja mielenterveyden edistämisen työryhmää. Kehittämyyhteistyötä tehdään eri toimialojen, Varhan, järjestöjen ja muiden sidosryhmien kanssa vaikuttavien käytänteiden vahvistamiseksi ja toimintamallien jalkauttamiseksi eri ikäisten kuntalaisten toimintaympäristöissä. Tästä yhteistyöstä voidaan mainita esimerkkinä Pakka-malli ja ostokokeet, Pilke-toiminta, yhteiset ehkäisevän päihdetyön tempaukset ja kampanjat myös viestinnällisesti, jalkautuva toiminta sekä oppilaitos- ja elinkeinoelämäyhteistyö. Tiedolla johtamista eli Indikaattoritietoa ja paikallista kokemustietoa kyselyiden kautta hyödynnetään ehkäisevän päihdetyön paikallisessa kehittämisessä ja näkyväksi tekemisessä.

Hyvinvointikoordinaattori on nimetty kaupungin ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilöksi. Hyvinvointikoordinaattori osallistuu aktiivisesti Varhan ehkäisevää päihdetyötä alueellisesti ja paikallisesti edistävän verkoston toimintaan, kehittämiseen ja mallien jalkauttamiseen paikalliselle tasolle,

sekä koordinoi ehkäisevän päihdetyön verkostollista toimintaa myös Raisiossa.

Ehkäisevä päihdetyö on sisällytetty lausuntokierroksella olevaan Raision kaupungin hyvinvointisuunnitelma 2024–2025 luonnokseen. Hyvinvointisuunnitelma kokoaa yhteen kaupungin eri toimialoilla ja yhteistyössä tehtävää hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistä, ja ehkäisevän päihdetyön tavoitteet ja toimenpiteet sekä vastuutahot on kirjattu suunnitelmaan yllä olevan kuvauksen mukaisesti. Ehkäisevä päihdetyö on kiinteä osa kunnan pitkäjänteistä perustyötä ja näkyy näin myös suunnitelmatasolla.

Esittelijä	Kaupunginjohtaja Eero Vainio
Päätösehdotus	Hyvinvointijaosto merkitsee tiedoksi Raision päihdetilannekyselyn tulokset.
Päätös	Päätösehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.